

Daniel Silva • AFERA REMBRANDT

**KNJIGA
DOSTUPNA
SVIMA
PLUS**
SVEZAK 4

DANIEL SILVA

AFERA
REMBRANDT

Preveo s engleskoga
Marko Maras

Naslov izvornika

Daniel Silva

The Rembrandt Affair

Copyright © 2011 by Daniel Silva

*Za Jeffa Zuckera,
za prijateljstvo, potporu i hrabrost.*

*I, kao i uvijek, za moju ženu Jamie
i moju djecu Lily i Nicholasa.*

Iza svakog velikog bogatstva leži velik zločin.

HONORÉ DE BALZAC

PREDGOVOR

Port Navas, Cornwall

TIMOTHY PEEL slučajno je prvi saznao da se stranac vratio u Cornwall. To je otkrio jedne kišne srijede u rujnu, nešto prije ponoći, i to jedino zato što je uljudno odbio momke na poslu, koji su uporno navaljivali da im se pridruži na tjednoj zabavi u krčmi Godolphin Arms u Marazionu.

Peel se pitao zašto ga uopće još zovu. Iskreno rečeno, nikad nije previše mario za druženje uz piće. Osim toga, tih dana, kad god bi kročio u neku krčmu, barem bi ga jedna pijana duša gnjavila da priča o »malom Adamu Hathawayu«. Šest mjeseci ranije, u jednom od najdramatičnijih spašavanja u povijesti britanskih spasilaca, Peel je izvukao tog šestogodišnjaka iz opasnih valova kod zaljeva Sennen. Novinari su proglasili Peela narodnim herojem, ali zgranuli su se kad je taj snažni momak od dvadeset i dvije godine s licem filmske zvijezde odbio svaki intervju. Peelova je šutnja ozlojedila njegove kolege, od kojih bi svaki jedva dočekao trenutak slave, čak i kad bi to značilo da moraju recitirati stare klišeje o »važnosti timskeg rada« i »časnim tradicijama časne službe«. To se nije sviđelo ni stanovnicima zapadnog Cornwalla, koji su uvijek tražili dobar razlog da se hvale nekim mjesnim dečkom i razmeću pred engleskim snobovima »sa sjevera«. Od zaljeva Falmouth do rta Land's End, svaki spomen Peelova imena neizbježno je nailazio na zbunjeno odmahivanje glavom. Malo je

čudan, govorili su. Oduvijek je takav. Sigurno zbog rastave. Nikad nije saznao tko mu je pravi otac. A njegova majka! Uvijek bi se spetljala s pogrešnim čovjekom. Sjećate li se Dereka, onog dramatičara koji se nalijevao viskijem? Čuo sam da je tukao maloga. Barem se tako govorilo u Port Navasu.

Ono o rastavi bilo je istina. Pa čak i ono da su ga tukli. Dapače, dokona ogovaranja o Peelu uglavnom su zvučala istinito. Ali ništa od toga nije imalo nikakve veze s njegovim odbijanjem uloge junaka. Peel je svojom šutnjom odavao počast čovjeku kojeg je nakratko poznao nekada davno. Čovjeku koji je nekada živio malo dalje od mjesnog mola, u staroj nadzorničkoj kolibi kod uzgajališta školjaka. Čovjeku koji ga je naučio jedriti i popravljati stare automobile; koji ga je naučio koliko je važna odanost i koliko je lijepa opera. Čovjeku koji ga je naučio da nema smisla hvaliti se zato što radiš svoj posao.

Taj je čovjek nosio poetično neenglesko prezime, ali on je za Peela uvijek bio samo neznanac. Bio je Peelov ortak, Peelov anđeo čuvar. Premda je neznanac otišao iz Cornwalla prije mnogo godina, Peel ga je povremeno ipak tražio pogledom, kao što je radio kad je imao jedanaest godina. Peel je još imao raskupusani dnevnik u koji je nekada bilježio neznančeve neredovite dolaske i odlaske, kao i fotografije jeziva bijelog svjetla koje je noću svijetlilo u neznančevoj kolibi. Usjekla mu se u pamćenje slika neznanca kako za kormilom svoje voljene drvene jedrilice uplovljava kroz prolaz Helford nakon što bi cijelu noć samovao na moru. Peel bi ga dočekao na prozoru svoje spavaće sobe i podigao ruku na nijemi pozdrav. Kad bi ga primijetio, neznanac bi uvijek dvaput bljesnuo svjetlima.

U Port Navasu ostalo je malo što od onih dana. Peelova se majka preselila na portugalsku obalu Algarve zajedno s novim ljubavnikom. Govorilo se da pijani dramatičar Derek živi u nekoj stračari na obali Walesa. Stara je nadzornička koliba posve obnovljena, a kupili su je bogati vikendaši iz Londona koji su održavali bučne zabave i stalno vikali na svoju razmaženu djecu. Jedino što je ostalo od neznanca bila je njegova jedrilica, koju je ostavio Peelu one noći kad je odmaglio iz Cornwalla u nepoznatom smjeru.

Te kišne večeri sredinom rujna, jedrilica se njihala na vezu dok su joj plimni valovi riječnog ušća blago gurali trup. Peel iz kreveta začuje brujanje nepoznata motora pa ustane i ode do svoje stare pro-

matračnice na prozoru. Buljeći u mokru tamu, on ugleda metalnosivi terenac koji se polako primicao cestom. Vozilo se zaustavi pred starom nadzorničkom kolibom. Načas se ništa nije događalo, terenac je stajao ugašenih svjetala dok su mu brisači ravnomjerno radili. Onda se vrata na vozačevoj strani iznenada širom otvore, i pojavi se lik u tamnozelelenom kišnom ogrtaču, koji je nabio na čelo vodootpornu beretku. Čak i izdaleka Peel je istog časa znao da je to neznanac. Odao ga je hod — samouvjeren i žustar korak koji ga je bez napora nosio do kraja mola. On se tamo nakratko zaustavi, pazeći da ga ne osvijetli jedina svjetiljka na molu, i zagleda se u jedrilicu. Zatim se brzo spusti kamenim stubama do rijeke i nestane iz vida.

Peel se isprva upita je li se neznanac vratio kako bi preuzeo jedrilicu. Ali taj strah ispari kad se neznanac odjednom opet pojavi držeći u lijevoj ruci neki zamotuljak. Bio je velik kao knjiga, činilo se da je zamotan u foliju. Sudeći po sloju prljavštine na površini, zamotuljak je dugo bio sakriven. Peel je nekada nagađao da je neznanac zapravo krijumčar. Možda je ipak imao pravo.

Tada Peel primijeti da neznanac nije sam. Netko ga je čekao na prednjem sjedalu terenca. Peel nije mogao razaznati lice, nego samo obris i aureolu od razbarušene kose. On se prvi put osmjehne. Čini se da je neznanac napokon našao ženu za sebe.

On začuje prigušenu lupu zatvaranja vrata, a onda terenac munjevito jurne naprijed. Ako požuri, Peel još stigne otrčati pred vozilo. Ali tada ga obuzme davni osjećaj iz djetinjstva pa on nepomično stane na prozoru i podigne ruku na nijemi pozdrav. Terenac ubrza i Peel se načas uplaši da neznanac nije vidio njegovu gestu. Tada automobil odjednom uspori. Svjetla dvaput bljesnu, a onda prođu ispod Peelova prozora i nestanu u noći.

Peel je još trenutak nepomično stajao i slušao kako brujanje motora nestaje. Onda se vrati u krevet i navuče deku do brade. Majka mu je otišla, Derek je u Walesu, a stara nadzornička koliba je pod stranom okupacijom. Ali Peel ipak nije sam. Neznanac se vratio u Cornwall.

PRVI DIO

Podrijetlo

1.

Glastonbury, Engleska

Te noći, premda to neznanac nije znao, dva vrlo različita događaja već su pripremala njegov povratak na bojište. Jedan se odvijao iza zaključanih vrata svjetskih tajnih služba, a o drugom se trubilo u svim svjetskim medijima. Novine su to nazvale »lopovskim ljetom«, najgorom epidemijom umjetničkih krađa koja je zahvatila Europu od zadnjeg naraštaja. Neprocjenjive slike nestajale su po cijelom kontinentu kao razglednice skidane sa stalka na kiosku. Zabrinuti gospodari umjetničkog svijeta zgražali su se nad tim lopovskim valom, ali pravi profesionalci u policiji govorili su da je čudo što nisu ukradene sve slike. »Ako uzmete sto milijuna dolara i zakucate ih na loše čuvan zid«, rekao je jedan službenik Interpola na navaljivanje novinara, »pitanje je vremena kad će ih neki odlučan lopov pokušati odnijeti.«

Spretnost kriminalaca bila je jednako velika kao njihova drskost. Nije se ni sumnjalo u njihovu vještinu. Ali policija se najviše divila njihovoj željeznoj disciplini. Ništa nije procurilo, nije bilo znakova nesloge, a nije bilo ni zahtjeva za otkupninom — barem ne pravih. Lopovi su krali često ali selektivno, nikad nisu uzimali više od jedne slike odjednom. To nisu bili amateri koji traže brz uspjeh niti mafijaši koji traže nezakonite izvore gotovine. To su bili kradljivci umjetnina u najčistijem smislu. Jedan je umorni istražitelj napomenuo da se slike ukradene tog dugog toplog ljeta vjerojatno neće vratiti godinama,

a možda ni desetljećima. Dapače, dodao je sumorno, vrlo je velika mogućnost da će naći svoje mjesto u »muzeju nestalih« i da ih javnost više nikada neće vidjeti.

Čak se i policija čudila raznolikosti metoda tih kradljivaca. Bilo je to kao da gledaju vrhunskog tenisača koji prvog tjedna pobjeđuje na travi, a drugog na zemlji. Lopovi su u lipnju angažirali ozlojeđenog čuvara u bečkom Kunsthistorisches Museumu i preko noći ukrali Caravaggiova »Davida s Golijatovom glavom«. U srpnju su poput specijalaca poduzeli smionu akciju u Barceloni i olakšali Museu Picasso za »Portret gospođe Canals«. Samo tjedan dana poslije, dražesne »Kuće u Fenouilletu« nestale su sa zida Matisseova muzeja u Nici tako nečujno da se zapanjena francuska policija pitala nije li slika dobila noge i sama odšetala iz muzeja. Napokon, zadnjeg dana u kolovožu, obavili su klasičan razbijački posao u galeriji Courtauld u Londonu, kojim su se domogli »Autoportreta s povezanim uhom« Vincenta van Gogha. Operacija je ukupno trajala nevjerojatnih devedeset i sedam sekunda — što je još dojmljivije kad se zna da je jedan od lopova zastao prije izlaska kroz prozor drugog kata i napravio nedoličnu gestu u smjeru Modiglianijeva zavodničkog »Ženskog akta«. Iste je večeri snimka nadzorne kamere postala hit na internetu. Očajni direktor galerije opisao je to kao prikladan završetak groznog ljeta.

Krađe su dovele do predvidljivog međusobnog optuživanja zbog lošeg osiguranja svjetskih muzeja. *Times* je izvijestio da je nedavna unutarnja revizija galerije Courtauld preporučila da se Van Gogh hitno premjesti na sigurnije mjesto. Ali nalazi su revizije odbijeni zato što se direktoru galerije sviđalo da slika ostane tamo gdje jest. Tome se pridružio *Telegraph*, koji je objavio stručnu seriju članaka o financijskim jadima velikih britanskih muzeja. Istaknuo je da se National Gallery i Tate uopće nisu potrudili osigurati svoje zbirke, nego se radi zaštite oslanjaju na sigurnosne kamere i loše plaćene čuvarе. »Ne bismo se trebali pitati kako je moguće da velika umjetnička djela nestaju s muzejskih zidova«, rekao je novinama glasoviti londonski trgovac umjetninama Julian Isherwood. »Trebali bismo se pitati zašto se to ne događa češće. Naša se kulturna baština malo-pomalo pljačka.«

Šaćica muzeja koja je imala sredstava za bolje osiguranje odmah ih je iskoristila, dok su oni s tankim financijama mogli jedino zabarikadirati vrata i moliti se da nisu sljedeći na meti lopova. Ali kad je

rujan prošao bez novih krađa, umjetnički je svijet kolektivno odahnuo i radosno se tješio da je najgore prošlo. Što se tiče svijeta običnih smrtnika, već je prešao na pozamašnije teme. Budući da su u Iraku i Afganistanu još bjesnili ratovi, a svjetsko se gospodarstvo još klimalo na rubu ponora, rijetki su se mogli zgražati zbog gubitka četiriju platnenih četverokuta namazanih bojom. Šefica jedne međunarodne organizacije za pomoć procijenila je da bi ukupna vrijednost nestalih djela mogla godinama hraniti gladne u Africi. Ne bi li bilo bolje, upitala je, kad bi bogataši učinili nešto korisnije sa svojim milijunima viška umjesto da umjetnošću prekrivaju svoje zidove i krcaju tajne bankovne sefove?

Te su riječi bile hereza za Juliana Isherwooda i njegovo bratstvo, koje je živjelo od škrtosti bogataša. Ali našle su naklonjenu publiku u Glastonburyju, drevnom hodočasničkom gradu koji se nalazi u nizini Somerset Levels zapadno od Londona. U srednjem vijeku kršćanski su vjernici grnuli u Glastonbury kako bi vidjeli slavnu opatiju i stali pod stablo Svetog trna, koje je navodno izniklo kad je Isusov učenik Josip iz Arimateje položio svoj štap na zemlju 63. godine Gospodnje. Dva tisućljeća nakon tog događaja, opatija je bila samo slavna ruševina, a osamljeni ostaci njezine nekad veličanstvene crkvene lađe stajali su u smaragdnoj travi parka kao nadgrobni spomenici mrtve vjere. Novi hodočasnici u Glastonburyju rijetko bi se potrudili posjetiti opatiju, jer su se radije šetali po obroncima mistična brijega poznatog kao »Tor« ili lunjali po dućanima s drangulijama *new agea* koji su se redali na ulici High Street. Neki su dolazili da pronađu sebe; drugi su tražili ruku vodilju. Nekolicina je ipak dolazila u potrazi za Bogom. Ili barem za prihvatljivom kopijom Boga.

Christopher Liddell nije došao ni zbog kojeg od tih razloga. Došao je zbog jedne žene i ostao zbog jednog djeteta. On nije bio hodočasnik. Bio je zatvorenik.

Dovukla ga je Hester — njegova najveća ljubav i najgora pogreška. Pet godina ranije zatražila je da napuste Notting Hill kako bi pronašla sebe u Glastonburyju. Ali dok je pronalazila sebe, Hester je otkrila da ključ njezine sreće leži u odbacivanju Liddella. Drugi bi muškarci možda pali u iskušenje da odu. No iako je Liddell mogao živjeti bez Hester, nije mogao ni zamisliti svoj život bez Emily. Radije će ostati u Glastonburyju i trpjeti pogane i druide, nego da se vrati u London i postane blijeda uspomena u duhu njegova jedina djeteta.

I tako je Liddell zakopao svoju tugu i bijes pa je gurao dalje. Tako je pristupao svim stvarima. Bio je pouzdan. Po njegovu mišljenju, bila je to najbolja čovjekova osobina.

Glastonbury je ipak imao svoje čari. Jedna je bila kavana »Sto-tinu majmuna«, koja je posluživala vegetarijanska i ekološka jela od 2005. godine i bila Liddelov omiljen lokal. Liddell je sjedio na svojem starom mjestu, a pred sobom je obrambeno raširio novine *Evening Standard*. Za susjednim stolom neka je žena u kasnim srednjim godinama čitala knjigu po imenu *Odrasla djeca: Tajna disfunkcija*. Straga, u najdaljem kutu, ćelavi prorok u lepršavoj bijeloj pidžami govorio je šestorici ushićenih učenika nešto o duhovnosti zena. Za stolom pokraj ulaznih vrata, rukom zamišljeno podbočivši neobrijanu bradu, sjedio je muškarac koji je prevalio tridesetu. Prelazio je pogledom preko oglasne ploče. Bila je puna uobičajenih gluposti — poziv na upis u Grupnu za pozitivan život Glastonburyja, besplatan seminar o analizi sovina izmeta, oglas za tečajeve tibetanskog liječenja pulsom — ali muškarac ih je proučavao neobično pažljivo. Pred njim je bila netaknuta šalica kave, kao i netaknuta otvorena bilježnica. Pjesnik koji traži nadahnuće, pomisli Liddell. Polemičar koji čeka da mu se raspiri bijes.

Liddell ga prouči iskusnim pogledom. Čovjek je nosio iznošene traperice i flanelnu košulju, tipično za Glastonbury. Imao je crnu kosu koja je straga bila skupljena u kratak konjski rep, a oči su mu bile gotovo crne i blago zamučene. Na desnoj je ruci imao sat s debelim kožnatim remenom. Na ljevici je imao nekoliko jeftinih srebrnih narukvica. Liddell potraži tetovaže na šakama i podlakticama, ali nije bilo nijedne. Čudno, pomisli on — u Glastonburyju su čak i bake ponosno isticale svoju tintu. Netaknuta koža bila je poput zimskog sunca: rijetko se viđala.

Pojavi se konobarica i zavodnički položi račun nasred Liddelovih novina. Bila je visoka, prilično zgodna, sa svijetlom kosom na razdjeljak i udobnim pulloverom na kojem je stajala značka »GRACE«. Je li to bilo njezino ime ili poruka da joj je duša u stanju milosti, to Liddell nije znao. Otkad je Hester otišla, izgubio je sposobnost razgovora s nepoznatim ženama. Osim toga, netko je nov ušao u njegov život. Bila je to mirna djevojka, koja mu je opraštala mane i cijenila njegove znakove pažnje. Ali najvažnije je bilo što ga je trebala koliko i on nju. Bila je savršena družica. Savršena ljubavnica. I bila je Liddelova tajna.

On plati račun gotovinom — s Hester se svađao zbog kreditnih kartica kao i zbog gotovo svega drugoga — pa krene prema vratima. Pjesnik-polemičar črkao je nešto u svoju bilježnicu. Liddell prođe pokraj njega i zakorači na ulicu. Padala je bockava izmaglica, a negdje u daljini čulo se bubnjanje. Onda se on sjeti da je četvrtak, što znači da je u tijeku večer šamanske terapije bubnjevim u Dvorani za skupove.

Prijеde cestu i krene duž crkve svetog Ivana, pokraj župnog vrtića. Sutra u jedan popodne Liddell će tamo stajati među majkama i dadiljama kako bi dočekaо Emily. Sudskom je presudom postao nešto malo više od dadilje. Imao je pravo na dva sata dnevno, jedva dovoljno vremena za krug na vrtuljku i krafnu u slastičarnici. Hesterina osveta.

On skrene u Crkveni prolaz. Bio je to uzak klanac između visokih kamenih zidova boje kremenа. Kao i uvijek, jedino ulično svjetlo nije radilo, pa je u prolazu bilo mračno kao u rogu. Liddell je već neko vrijeme namjeravao kupiti ručnu svjetiljku, poput onih koje su njegov djed i baka nosili u ratu. Čuje li to korake iza sebe? On se osvrne i zagleda u tamu. Nije to ništa, zaključi on, obična priviđenja. Smiješan si, Christophere, rekla bi Hester. Stvarno si smiješan.

Na kraju prolaza bila je stambena četvrt s kućama u redu. Na sjevernom kraju stajao je blok Henley Close, koji je gledao na športsko igralište. Njegove četiri kuće bile su veće od prosjeka četvrti i pred vratima imale obzidane vrtove. Otkad je Hester otišla, vrt na broju 8 postao je melankolično zapušten, čime je Liddell zaslužio prijekorne poglede bračnog para iz susjedstva. On gurne ključ u bravu i otvori vrata. Kad je zakoračio u predvorje, pozdravi ga cvrkutanje sigurnosnog alarma. Upiše šifru za njegovo isključenje — osmeroznamenkastu numeričku verziju Emilina datuma rođenja — i popne se stubištem do zadnjeg kata. Gore, obavijena tamom, čekala ga je djevojka. Liddell upali svjetlo.

Sjedila je na drvenoj stolici, a preko ramena joj je bio prebačen plašt od svjetlucave svile. S ušiju su joj visjele biserne naušnice; na bljedoj koži na grudima ležala je zlatna ogrlica. Liddell ispruži ruku i blago je pomiluje po obrazu. Zbog godina joj je lice ispucalo i nabotalo se, a njezina je alabastrena koža požutjela. Nema veze, Liddell ima moć da je izliječi. U staklenoj laboratorijskoj posudi on pripremi bezbojnu tekućinu — dva dijela acetona, jedan dio metil-proksitola i deset dijelova izbjeljivača — te navlaži vrh krpe od pamučne vune.

Dok je krpom trljao obline njezinih grudi, gledao ju je ravno u oči. Djevojka mu je uzvraćala pogled, gledala ga je zavodnički, a usne je raširila u zaigran smiješak.

Liddell baci krpu na pod i uzme drugu. Tada iz prizemlja začuje nešto nalik na škljocanje brave. Načas je nepomično sjedio, a onda podigne lice prema stropu i dovikne: »Hester? Jesi li to ti?« Nitko ne odgovori pa on umoči novu krpu u bistru otopinu i opet pažljivo počne trljati kožu djevojčinih grudi. Prošlo je nekoliko sekunda, a onda se ponovo začuje neki zvuk, u većoj blizini nego prije, i dovoljno jasno da Liddell shvati kako više nije sam.

On se brzo okrene na klupici i ugleda nekoga u mraku na vrhu stubišta. Čovjek napravi dva koraka i mirno uđe u Liddellovu radionicu. Flanel i traperice, crna kosa s kratkim konjskim repom, crne oči: čovjek iz »Stotinu majmuna«. Očito nije bio ni pjesnik ni polemičar. U ruci je nosio pištolj, koji je uperio ravno u Liddellovo srce. Liddell posegne za bocom izbjeljivača. Bio je pouzdan. Zbog toga će ubrzo umrijeti.